

КАЗУС № 3

Цветанка Петрова е заемала длъжността „Специалист обслужване на клиенти“ в „Уни Кредит Булбанк“ АД – офис Изгрев, гр. София за времето от 20.07.2017г. до 28.04.2020 г.

Съгласно длъжностната характеристика, нейни основни задължения били: обслужване на клиентите, да извършва операции /касови и безкасови/ въз основа на конкретно оформени нареждания, при спазване на вътрешно-банковите актове и в рамките на разполагаемост по съответните сметки, да равнява ежедневно фактическата касова наличност в национална, чуждестранна валута и ценности със същата по счетоводни данни и да приключва касата съгласно изискванията на Инструкцията за касова наличност, при установено неравнение между фактическа касова наличност и счетоводни данни да информира отговорния за управлението на касовата наличност служител и директора на филиала за излишъка и/или липсата в национална или чуждестранна валута с оглед предприемане на необходимите мерки установяване произхода на липсата/излишъка и защита интересите на клиентите и банковата институция.

На 15.12.2019 г. при приключване на касата в края на деня, Петрова установила несъответствие на фактическата касова наличност и действителната такава по счетоводни данни на филиала на банката, изразяващо се в липса на парични средства в размер на 110 000 лв. /сто и десет хиляди лева/. Въпреки задължението си, тя не уведомила за липсата изпълняващия длъжността „мениджър оперативна дейност“ – Евелина Василева, както и директора на филиала – Пламен Петров.

На 18.12.2019 г. преди обяд, Цветанка Петрова разбрала, че по нареждане на директора на филиала - Пламен Петров, колежката ѝ Стоянова, на следващият ден ще извърши проверка на касовата наличност, поради което Петрова решила да прикрие съществуващата липса, като регистрира транзакции (касови операции по теглене на суми в брой) и се разпореди с парични средства от поверените ѝ за управление сметки на вложителите Върбанов, Петков, Гетов и Искренов, без същите да са посещавали филиала на банката и да са получавали на каса суми от средствата по разплащателните си сметки.

По този начин тя смятала да прикрие липсата на касата.

В изпълнение на замисъла си Цветанка Петрова съставила съответните документи: нареждане - разписка от името на Върбанов за изтеглени на 18.12.2019 г. и получени от него на каса 25 000 лв.; нареждане - разписка от името на Гетов за изтеглени на 18.12.2019 г. и получени от него на каса 15 000 лв.; нареждане - разписка от името на Искренов за изтеглени на 18.12.2019 г. и получени от него на каса 55 000 лв. и нареждане - разписка от името на Петков за изтеглени на 19.12.2019 г. и получени от него на каса 15 000 лв. Във всеки един от документите, Петрова вписала пълните данни на титулярите по банковите сметки и всички изискуеми реквизити.

Петрова се подписала за касиер и имитирала подписите на всяко от лицата, титуляри по сметките, като получател на вписаните в нарежданията-разписки парични суми и осчетоводила всеки от документите, в резултат на което фактическата касова наличност и действителната такава по счетоводни данни на филиала на банката била изравнена.

При извършената от колежката Стоянова проверка на касовата наличност, не била установена липса на касата.

На 22.12.2019 г. Искренов посетил филиала на банката и изтеглил на каса сумата от 7 000 лв. При получаване на операционната бележка, на него му направило впечатление,

че наличната по сметката му сума е намаляла с 55 000 лв., без той да се е разпореждал със средствата си през последния месец.

Уведомил за липсата на средства от сметката си ръководството на филиала, в резултат на което била извършена проверка и действията на Петрова били разкрити. Своевременно била уведомена компетентната прокуратура.

По случая било образувано досъдебно производство.

Назначената по делото графическа експертиза установила по безспорен начин, че Цветанка Петрова е имитирала подписите на Върбанов, Петков, Гетов и Искренов в нарежданията - разписки за изтеглените парични суми, както и факта, че никое от лицата не е посещавало филиала на банката в деня, вписан във всеки един от документите за получаване на средства на каса.

В резултат от проведеното разследване и с оглед събраният и проверен по делото доказателствен материал, Петрова била привлечена към наказателна отговорност и впоследствие осъдена с влязла в сила присъда за извършеното от нея деяние.

Междувременно от ръководството на банката разпоредили сторниране на счетоводните операции, извършени от Цветанка Петрова на 18.12.2019 г. и 19.12.2019 г. и сумите, собственост на Върбанов, Петков, Гетов и Искренов били възстановени по сметките им.

Минималната работна заплата за страната към декември 2019 г. е била 560.00 лв., съгласно ПМС № 320/20.12.2018 г.

ВЪПРОСИ:

1. Каква е правната квалификация на деянието? Обосновете се с посочване на признаците – обект, субект, обективна страна, субективна страна?
2. По правилата на родовата и местна подсъдност посочете компетентните органи в досъдебното и първоинстанционното съдебно производство?
3. Има ли пострадали от престъплението и ако да - посочете кои са?
4. Какви действия по разследването следва да бъдат извършени и чрез използването на какви доказателствени способности следва да бъдат събрани относимите доказателства?
5. Задължително ли е участието на защитник на обвиняемата за извършеното престъпление и ако да - на какво правно основание?
6. Кой лица следва да бъдат призвани за предявяване на разследването и при наличието на какви процесуални условия?

ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИТЕ ПО КАЗУС № 3

1. Каква е правната квалификация на деянието? Обосновете се с посочване на признаците – обект, субект, обективна страна, субективна страна?

Цветанка Петрова е осъществила от обективна и субективна страна състава на чл.202, ал.2, т.1 във вр. с ал.1, т.1 във вр. с чл.201, ал.1 във вр. с чл.26, ал.1 от НК.

Деянието се квалифицира като такова извършено от длъжностно лице в големи размери, при условията на продължавано престъпление като за улесняването му е извършено и друго престъпление - по чл.311 от НК, за което по закон не се предвижда по-тежко наказание.

Обект на престъплението длъжностно присвояване са обществените отношения, които осигуряват нормалното упражняване на правото на собственост и специфичните отношения по служба, в които участва субектът на престъплението, тъй като едновременно с присвояването деецът нарушава и своите служебни задължения.

За съставомерността на това престъпление е необходимо от обективна страна деецът да има длъжностно качество, а в дадения случай Петрова е „длъжностно лице“ по смисъла на чл. 93, т. 1, б. „б“ от НК, тъй като същата е извършвала работа, свързана с пазенето и управлението на чуждо имущество и боравенето, вкл. приемането, съхранението, разходването и отчитането на парични средства. Именно в това си качество на „длъжностно лице“ тя е имала във фактическа власт чуждо имущество, като предмет на престъплението са пари на обща стойност 110 000 лв., от които 25 000 лв. на Върбанов, 15 000 лв. на Гетов, 55 000 лв. на Искренов и 15 000 лв. на Петков. Паричните средства са й били връчени да ги пази и управлява съгласно длъжностната й характеристика. И естествено са били „чужди“ по отношение на субекта.

Съставът на чл.202, ал.2, т.1 във вр. с ал.1, т.1 във вр. с чл.201, ал.1 във вр. с чл.26, ал.1 от НК предвижда квалифициран състав на длъжностно присвояване. Както бе посочено, престъплението се характеризира с особен субект - длъжностно лице по смисъла на чл. 93, ал.1 НК. В разпоредбата на чл. 201 от НК е очертан предмета на престъплението- чужди пари, вещи или други ценности. От обективна страна изпълнителното деяние на присвояването се изразява до външнопроявена промяна на отношението на дееца към повереното му имущество, което той владее или пази за сметка на определен субект, изразено в противозаконно разпореждане с поверената вещ, в свой личен интерес или в интерес на друго. При съставно длъжностно престъпление по чл. 202, ал.1, т.1 НК е налице присвояване, свързано с извършването на друго престъпление, чрез което то е улеснено. Цветанка Петрова е субект на престъплението не само защото е имала качеството на длъжностно лице, но и защото същата е имала достъп до чужди пари, поверени й в това й качество да ги пази и управлява. Тя е осъществила от обективна страна деянието присвояване, доколкото се е разпоредила с пари, собственост на четири лица, като със свои. Същата документално е осъществила трансакции, по силата на които парите са напуснали патримониума (сметките) на посочените лица, за да попълнят друга липса. Разпореждането е

извършено чрез фактическо действие - чрез съставянето на четири броя нареждания-разписки. Действията на Петрова по теглене на пари от сметките на четиримата вложители на банката са били с цел прикриване на предходна липса в нейната каса, натрупана през предходен времеви период. Налице са конкретни действия по извършване на транзакции от самата нея, посредством които парите са напуснали сметките на вложителите на банката, които тя в качеството на служител на последната, е пазела и управлявала. По този начин парите са преминали изцяло в нейно владение, като тя е отнела възможността на титулярите на сметките да се ползват от тях. Затова следва да бъде призната за виновна в това, че е присвоила пари с цел да прикрие предишна липса, а не за това, че липсата е в резултат на присвоителни действия от нейна страна. Последващото сторниране на операцията от страна на управителното тяло на банката не се отразява върху състава на престъплението.

В случая е налице и квалифицираният състав на чл.202, ал.2, т.1 НК- "големи размери". Установеният със задължителна съдебна практика критерий за определяне на понятието "големи размери" е обвързан с величината на МРЗ. Според ТР № 1-98-ОСНК на ВКС, за да е налице този признак, равностойността на предмета на деянието следва да надхвърля 70- кратния размер на МРЗ за страната, установена към момента на деянието. При минимална работна заплата за страната 560.00 лв. към декември 2019 г., съгласно ПМС № 320/20.12.2018 г., несъмнено посоченият квалифициращ признак е налице. В случая обаче, не може да се обоснове квалификацията по чл. 203 от НК – особено големи размери, представляваща особено тежък случай, тъй като не е налице второто кумулативно изискване на правната норма, а именно - длъжностното присвояване да представлява и особено тежък случай. Вярно е, че към момента на извършване на деянието присвоената сума в общ размер на 110 000 лв. е надхвърляла 196 пъти МРЗ за страната, но това обстоятелство не позволява квалифициране на деянието като извършено при особено големи размери, представляващо особено тежък случай, каквото е изискването на чл.203, ал.1 от НК. Съгласно чл. 93, т. 8 от НК – „особено тежък случай“ е този, при който извършеното престъпление с оглед на настъпилите вредни последици и на други отегчаващи обстоятелства разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца. Следователно макар и присвоителното деяние да отговаря на квалификацията „особено големи размери“, липсва кумулативното изискване едновременно с това деянието да бъде квалифицирано и като „особен тежък случай“ – в казуса липсват данни за предишни осъждания на обвиняемата; за изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца; липсват факти за обема на засегнати правнозащитени блага; за проявена особена дързост при осъществяване на деянието; за настъпил обществен резонанс и др. подобни. Макар и в цифрово отношение да отговаря на квалификацията за особено големи размери, деянието се квалифицира като такова, извършено в големи размери.

Налице е и квалифицираният състав по чл. 202, ал.1, т.1 НК - за улесняването на длъжностното присвояване е извършено друго престъпление, за което по закон не се предвижда по-тежко наказание. Другото престъпление в случая е това по чл. 311, ал.1

НК вр. чл. 26, ал.1 НК, доколкото подсъдимата Петрова в кръга на службата си е съставила четири официални документа- 4 бр. нареждания- разписки за извършване на трансакции по сметки на клиенти на банката.

В тези документи Петрова е удостоверила неверни обстоятелства (че клиентите на посочените дати са изтеглили посочените в разписките суми), с цел да бъдат използвани тези документи като доказателство за тези неверни обстоятелства. Налице е връзка между присвояването и престъплението по чл. 311 НК, като улесняващото престъпление е извършено преди присвояването - специфична цел (подпомагане на извършване на присвояването). Именно тази цел е намерила отражение и в съзнанието на Петрова, която е знаела, че съставя разписки от името на титулярите по сметките и го е извършила именно с цел обективно подпомагане на присвояването.

Деянието е извършено при условията на чл. 26, ал.1 НК, доколкото Петрова с четири отделни деяния в рамките на 18.12.2019 г. и 19.12.2019 г. е осъществила присвояване, което е улеснила и чрез друго, предхождащо го престъпление, като всяко от деянието представлява от обективна и субективна страна продължение на предхождащото го и доколкото са извършени през непродължителен период от време, при еднородна обстановка и при еднородност на вината.

От субективна страна, Петрова е извършила деянието виновно, при пряк умисъл, по смисъла на чл. 11, ал.2 НК. Същата е съзнавала че предметът на престъплението са чужди движими вещи, че няма никакви права върху правомерно предадените ѝ във владение в качеството ѝ на длъжностно лице да ги пази и управлява пари, но въпреки това се е разпоредила с тях в своя полза, прикривайки друга липса. Знаела е, че освен това извършва и друго престъпление- по чл. 311 НК, доколкото документираща неверни обстоятелства и независимо от това е направила всичко за постигане на престъпния резултат.

2. По правилата на родовата и местна подсъдност посочете компетентните органи в досъдебното и първоинстанционното съдебно производство?

Правилата на родовата подсъдност определят кои от различните по степен съдилища са компетентни да разгледат като първа инстанция дадени категории дела – чл. 35 от НПК.

Правилата за местната подсъдност разпределят делата между многото еднакви по степен съдилища. Като критерии на местната подсъдност служи преди всичко местоизвършване на местопрестъплението – чл. 36 от НК.

Съгласно чл. 193 от НПК органи на досъдебното производство са прокурорът и разследващите органи.

На осн. чл.35, ал.1 от НПК родово компетентен съд като първа инстанция следва да бъде районния съд. Доколкото деянието е извършено и довършено в гр.София, родово и местно компетентен като първа инстанция ще бъде Софийски районен съд.

Компетентността на прокуратурата се определя в зависимост от подсъдността, поради което на същото основание родово и местно компетентна прокуратура ще бъде Софийска районна прокуратура.

На осн. чл.194, ал.3 НПК разследването трябва да се проведе от разследващи полицаи.

3. Има ли пострадали от престъплението и ако да - посочете кои са?

На основание чл. 74, ал. 1 от НПК, пострадал е лицето, което е претърпяло имуществени или неимуществени вреди от престъплението.

В конкретния случай лицата Върбанов, Гетов, Искренов и Петков не са пострадали от престъплението извършено от Цветанка Петрова.

Действията на Петрова по теглене на пари от сметките на четиримата вложители на банката са били с цел прикриване на предходна липса в нейната каса, натрупана през предходен период, различен от датата на присвояването – 19.12.2019 г.

Казаното означава, че Цветанка Петрова се е разпоредила в свой личен интерес с техни парични средства (извършила е действия по изтеглянето на парите от чужди банкови сметки за себе си), но междувременно от ръководството на банката разпоредили сторниране на счетоводните операции, извършени от Цветанка Петрова на 18.12.2019 г. и 19.12.2019 г. и сумите, собственост на Върбанов, Петков, Гетов и Искренов били възстановени по сметките им. Следователно тези лица не са претърпели вреди от престъплението, поради което нямат и качеството на пострадали. Единственото им процесуално качество по делото е на свидетели.

Отделен е въпросът, че банковата институция е ощетено юридическо лице и представляващият банката може да предяви за съвместно разглеждане граждански иск в наказателното производство на основание чл. 84, ал. 1 от НПК и да се конституира като граждански ищец в съдебната фаза на процеса. Банката е претърпяла имуществени вреди в размер на 110 000 лв. Ощетеното юридическо лице не може да бъде частен обвинител по делото – такова може да бъде само физическо лице.

4. Какви действия по разследването следва да бъдат извършени и чрез използването на какви доказателствени способности следва да бъдат събрани относимите доказателства?

Действия по разследването, които следва да бъдат извършени са:

- действия по образуване на досъдебно производство;
- действия по привличане на лицето като обвиняем; предявяване на обвинението; действия по предявяване на разследването.

Доказателствените способности, които следва да бъдат използвани за събиране на относимите доказателства са:

- разпит на всички лица от банковия офис, имащи отношение към предмета на доказване по делото;

- разпит на лицата, от чиито сметки са били отклонени паричните средства за покриване липсата на касата;

- съдебно-счетоводна експертиза, с оглед установяване касовата наличност; разликата между счетоводните данни и фактическата касова наличност;

- съдебно-графическа експертиза за установяване авторството на издадените нареждания- разписки, в които документи Цветанка Петрова е положила подписи както за касиер, така и за титуляр на сметката; положените подписи и съответствието им с подписите на вложителите Върбанов, Гетов, Искренов и Петков; има ли имитация на подписите им и Цветанка Петрова ли е имитирала тези подписи.

5. Задължително ли е участието на защитник на обвиняемата за извършеното престъпление и ако да - на какво правно основание?

Правото на защита е установено в чл.15 НПК и по дефиниция е предоставената и осигурена от закона възможност за гражданите и юридическите лица активно да участват в наказателния процес в защита на свои права. Правото на защита е по своето естество лично право, но освен това и диспозитивно, публично и сложно право.

Преценката за това дали в случая е задължително участието на защитник на обвиняемата Петрова следва да бъде направена на база дадената правна квалификация на извършеното от нея деяние. В случая, санкционната част на разпоредбата на чл. 202, ал. 2, т. 1 от НК предвижда наказание лишаване от свобода от три до петнадесет години.

Случаите на задължително участието на защитник са предвидени в чл.94, ал.1 от НПК. Доколкото в казуса не са посочени други условия, отговорът следва да бъде търсен в чл.94, ал.1, т.3 НПК – *“делото е за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по- малко от десет години или друго по-тежко наказание”*. Изразът – “не по-малко от десет години” изисква минимумът на наказанието да бъде десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание, а в случая минимумът е от три години лишаване от свобода, поради което не е задължително участието на защитник на обвиняемата. Същата има възможност да се ползва от правото си на защитник, който да бъде упълномощен от нея, а при положение, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това, държавния процесуален орган ѝ назначава служебен защитник.

6. Кои лица следва да бъдат призовани за предявяване на разследването и при наличието на какви процесуални условия?

Предявяването на разследването е производна процесуална гаранция за правото на защита /а не основна такава/. Затова субектите на процеса в неговата досъдебна фаза, които осъществяват функция по защита или обвинение, имат право да преценят дали желаят да се запознаят с материалите по делото или не, защото процесуалното действие е предвидено в техен интерес.

Съгласно чл. 227, ал.2 от НПК, за предявяване на разследването се призовават обвиняемите и техните защитници, пострадалият и техните повереници.

В конкретния случай, за предявяване на разследването следва да се призоват обвиняемото лице Цветанка Петрова и нейния защитник, /ако са поискали това/, както и представител на ощетеното юридическо лице /ако са поискали това/.

Казусът е във връзка с присъда № 155/16.12.2013г. на РС-Дупница по НОХД 127/2013г.; Решение на № 43/02.04.2014г. на по ВНОХД № 85/2014г. на ОС-Кюстендил и Решение № 518/15.12.2014г. на ВКС по н.д. № 1544/2014г. на I н.о., НК.